

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародного бізнесу та економічної теорії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-
педагогічної роботи

Олександр КОЛОВКО

_____ 2022 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ПОВЕДІНКОВІ ФІНАНСИ

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти: **перший (бакалаврський)**

галузь знань: **29 «Міжнародні відносини»**

спеціальність **292 «Міжнародні економічні відносини»**

освітня програма **«Міжнародні фінанси»**

вид дисципліни-**вибіркова**

факультет **Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу**

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

“30” серпня 2022 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: **Лазаренко В.Є.**, д.е.н., професор кафедри міжнародного бізнесу та економічної теорії

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародного бізнесу та економічної теорії

Протокол від “29” серпня 2022 року № 1

В.о. завідувача кафедри міжнародного бізнесу та економічної теорії

_____ Ірина ДЕРІД
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми (керівником проектної групи) «Міжнародні фінанси» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Гарант освітньо-професійної програми (керівником проектної групи) «Міжнародні фінанси» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

_____ Ірина ШКОДІНА
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від “ 29” серпня 2022 року № 1

Голова науково-методичної комісії

Лариса ГРИГОРОВА-БЕРЕНДА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Поведінкові фінанси» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародні фінанси»
підготовки бакалавра
спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни є формування компетенцій у галузі засвоєння теоретичних знань про ключові поняття поведінкової економіки та поведінкових фінансів; вироблення умінь застосування поведінкових інструментів корекції девіантної поведінки суб'єктів фінансових відносин; формування практичних навичок здійснення політичних заходів оптимізації прийняття рішень у сферах особистих, публічних та корпоративних фінансів.

1.2. Основні **завдання** вивчення дисципліни «Поведінкові фінанси»:

- формування наступних загальних компетентностей:

ЗК8. Здатність проводити дослідження економічних явищ та процесів у міжнародній сфері з урахуванням причиннонаслідкових та просторово-часових зв'язків

ЗК10. Здатність мотивувати та розробляти ефективну систему організації праці, здійснювати дослідження в групі під керівництвом лідера з урахуванням вимог та особливостей сьогодення в умовах обмеженості часу.

ЗК11. Здатність брати участь у розробці проєктів, мотивувати людей та рухатися до спільної мети, діяти соціально відповідально і свідомо.

ЗК12. Вміння використовувати набуті знання, розуміти предметну область та професію на практиці, бути відкритим до застосування знань з урахуванням конкретних ситуацій.

- формування наступних фахових компетентностей:

ФК1. Здатність виокремлювати закономірності, характерні ознаки та тенденції розвитку світового господарства, особливості реалізації економічної політики та світових інтеграційних/деінтеграційних процесів.

ФК2. Розуміння базових категорій та новітніх теорій, концепцій, технологій і методів у сфері міжнародних економічних відносин з урахуванням їх основних форм, застосовувати теоретичні знання щодо функціонування та розвитку МЕВ.

ФК6. Здатність аналізувати міжнародні ринки товарів і послуг, інструменти та принципи регулювання міжнародної торгівлі.

ФК7. Здатність застосовувати базові знання, аналізувати теорії та механізми реалізації міжнародних валютнофінансових і кредитних відносин.

ФК8. Здатність визначати функціональні особливості, характер, рівень та ступінь взаємозв'язків між суб'єктами міжнародних економічних відносин різного рівня та налагоджувати комунікації між ними.

ФК9. Знання про стан досліджень міжнародних економічних відносин та світового господарства у міждисциплінарному поєднанні із політичними, юридичними, природничими науками.

ФК12. Знання теоретичних основ та практичних навичок оцінювання й аналізу безпекової компоненти міжнародних економічних відносин.

ФК14. Здатність застосувати методи, правила і принципи функціонування МЕВ для розвитку зовнішньоекономічної діяльності України.

ФК15. Здатність постійно підвищувати теоретичний рівень знань, генерувати й ефективно використовувати їх в практичній діяльності.

ФК 17 Здатність оцінювати загрози зовнішнього та внутрішнього середовища суб'єктів господарювання, використовувати сучасні механізми забезпечення їх фінансової безпеки.

ФК18 Розуміння специфіки місцевих, державних, міжнародних фінансів, фінансів суб'єктів господарювання.

ФК 19 Здатність використовувати базові знання і практичні навички у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання міжнародного фінансового ринку.

ФК 20 Розуміння змісту основних понять і законів міжнародного фінансового бізнесу.

1.3. Кількість кредитів – 3.

1.4. Загальна кількість годин – 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	4-й
Семестр	
8-й	8-й
Лекції	
24 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
12 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
54 год.	год.
в т.ч. Індивідуальні завдання (контрольна робота)	
10 год.	год.

1.6. Заплановані результати навчання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів:

ПРН6. Досліджувати економічні явища та процеси у міжнародній сфері на основі розуміння категорій, законів; виділяючи й узагальнюючи тенденції, закономірності функціонування та розвитку світового господарства з урахуванням причинно-наслідкових та просторово-часових зв'язків.

ПРН7. Володіти навичками самоаналізу (самоконтролю), бути критичним і самокритичним, розуміти детермінанти впливу на спілкування з представниками інших бізнескультур та професійних груп різного рівня (з фахівцями з інших галузей знань/видів діяльності) на засадах цінування різноманітності, мультикультурності та поваги до них.

ПРН8. Планувати, організовувати, мотивувати, оцінювати та підвищувати результативність колективної праці, здійснювати дослідження в групі під керівництвом лідера, з урахуванням вимог та особливостей сьогодення в умовах обмеженості часу.

ПРН9. Розробляти та реалізовувати міжнародні проекти, працювати в проектних групах, мотивувати людей і рухатися до спільної мети, діяти соціально-відповідально та свідомо.

ПРН15. Обґрунтовувати власну думку щодо конкретних умов реалізації форм МЕН на мега-, макро-, мезо- і мікрорівнях.

ПРН16. Розуміти та застосовувати базові знання основних нормативно-правових актів і довідкових матеріалів, чинних стандартів і технічних умов, інструкцій та інших нормативнорозпорядчих документів у сфері міжнародних економічних відносин.

ПРН20. Володіти базовими категоріями, новітніми теоріями, концепціями, технологіями та методами у сфері міжнародних економічних відносин з урахуванням їх основних форм, зокрема: міжнародної торгівлі товарами та послугами, міжнародного руху капіталу, міжнародних валютно-фінансових та кредитних відносин, мобільності людських ресурсів, міжнародного трансферу технологій.

ПРН22. Застосовувати базові знання, аналізуючи теорії, принципи, засоби й інструменти реалізації міжнародних валютно-фінансових та кредитних відносин.

ПРН23. Відстоювати національні інтереси України з урахуванням безпекової компоненти міжнародних економічних відносин.

ПРН24. Застосовувати відповідні методи, правила і принципи функціонування МЕВ для розвитку зовнішньоекономічної діяльності України.

ПРН26. Уміти вирішувати стратегічні проблеми у сфері міжнародних економічних відносин та міжнародних фінансів.

ПРН27 Уміти застосовувати в своїй діяльності стандарти міжнародної фінансової звітності.

ПРН29. Знати особливості здійснення міжнародної фінансової, операційної та інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання, знання напрямів оптимізації фінансової роботи суб'єктів господарювання на міжнародному ринку.

ПРН31 Уміти використовувати сучасні методи управління корпоративними фінансами для вирішення стратегічних завдань учасників міжнародних економічних відносин

ПРН32 Володіти методами аналізу інвестиційних проектів, поведінки економічних агентів на міжнародних фінансових ринках.

ПРН33 Володіти навичками управління міжнародними інвестиційними портфелями та методами щодо їх оптимізації.

ПРН34 Знати способи формалізації й побудови моделей міжнародної економічної діяльності, технології розробки та реалізації управлінських рішень щодо управління фінансовими ресурсами.

Також вивчення дисципліни має сформувати у студентів:

- володіння методами дослідження процесів та наслідків прийняття рішень суб'єктами фінансових відносин;
- розуміння основних причин прийняття нераціональних рішень у галузях особистих, публічних та корпоративних фінансів;
- спроможність розробляти і реалізовувати ефективні стратегії управління фінансовими ресурсами;
- навички застосування інструментів вдосконалення фінансової, операційної та інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання на міжнародному ринку;

2. Тематичний план дисципліни

Розділ I. Теоретико-методологічні основи поведінкових фінансів.

Тема 1. Поведінкова концепція фінансів: теоретичні виміри.

Базові поняття поведінкової економіки. Розбіжність між неокласичною, інституціональною та поведінковими теоріями тлумачення людини. Теоретична обмеженість концепції «homo economicus» та історичні передумови формування поведінкової економіки.

Витоки та етапи розвитку поведінкової економічної теорії. Збагачення економічної науки здобутками психології. Теорія «обмеженої раціональності» Г. Саймона. «Теорія перспектив» А.Тверські і Д.Канемана. Р. Талер як основоположник поведінкових фінансів – «економічної психології у фінансовій сфері».

Структура та місце поведінкових фінансів у поведінковій теорії. Основні напрями досліджень у поведінкових фінансах (поведінкова, експериментальна та кількісна теорія).

Психологічне підґрунтя прийняття рішень суб'єктами особистих, публічних (державних) та корпоративних фінансів. Роль і можливості поведінкових фінансів в управлінні діями суб'єктів національних та міжнародних фінансових відносин.

Тема 2. Теоретичні засади девіантної поведінки суб'єктів фінансових ринків.

Психологічна теорія прийняття фінансових рішень. Основні причини “спотворення раціональності” поведінки суб'єктів фінансових відносин (недосконалості доступної інформації та невизначеності (ризикованості) процесів вироблення рішень). Теорії «когнітивного дисонансу», та «перспектив» як інструменти тлумачення процесу вироблення нераціональних фінансових рішень.

Сутність та практичний потенціал застосування поняття “поведінкових упереджень”. Форми прояву поведінкових упереджень (ефектів натовпу), «надмірного оптимізму і самовпевненості», «якоря», «консерватизму», «компетентності», «капкану») та наслідки їх впливу на раціональність поведінки інвесторів.

Когнітивні спотворення як інформаційні фактори прийняття нераціональних управлінських рішень. Сутність та сфери виникнення когнітивних спотворень (девіації у прийнятті рішень, у соціальній взаємодії між людьми, ілюзії сприйняття дійсності оточуючого середовища).

Найпоширеніші типи когнітивних спотворень та особливості їх впливу на вироблювані фінансові рішення.

Фрейм-ефект. Ілюзія контролю. Ілюзія прозорості. Ефект суб'єктивного підтвердження. Ефект прив'язки. Ефект групового мислення (феномен Ірвінга). Ефект контрасту. Ефект моральної довіри. "Гало-ефект". Ефект спотворення в сприйнятті зробленого вибору. Практичні аспекти застосування понять теорії когнітивних спотворень.

Вибір і поведінка суб'єктів в умовах ризику і невизначеності. Структура процесу прийняття економічних рішень в умовах ризику та невизначеності. Психологічні «зрушення» як чинники відхилень під час прийняття рішень.

Теорія перспектив Д. Канемана і А. Тверскі.

Розділ II. Концепція поведінкових фінансів у сферах особистих, публічних та корпоративних фінансів.

Тема 3. Специфіка формування поведінки суб'єктів особистих фінансів.

Основні сектори взаємодії людей у фінансових відносинах (особистий, публічний, корпоративний).

Місце та ключова роль особистих фінансів у фінансовій системі держави. Відмітні особливості особистих фінансів.

Поведінкові механізми управління доходами, витратами і заощадженнями громадян. Асиметрія інформації та наявність психологічних упереджень як причини неможливості об'єктивної оцінки індивідами ймовірностей альтернатив прийняття рішень. Типологія колективних та індивідуальних спотворень прийняття фінансових рішень. Національні особливості вироблення рішень суб'єктами особистих фінансів.

Головні напрями та інструменти вдосконалення процесів прийняття особистих фінансових рішень. Загальнодержавний, інституційний та індивідуальний вектор впливу на оптимізацію поведінки суб'єктів особистих фінансів. Політичні заходи з оптимізації процесів Інструменти формування фінансових ресурсів громадян (планування та бюджетування). Способи впливу на оптимізацію інвестиційної складової особистих фінансів та проблеми їх практичного застосування.

Специфіка прийняття особистих фінансових рішень в економіці України

Тема 4. Поведінка суб'єктів публічних фінансів та шляхи її оптимізації.

Специфіка сфери публічних фінансів у фінансовій системі країни. Визначальні складові (процеси) у публічних фінансах.

Теоретичні засади біхевіоризму у публічних фінансах. Концепції суб'єктивної вартості та суспільного вибору Дж. Б'юкенена як основа дослідження ірраціональної поведінки суб'єктів ринку і держави та інструмент розроблення практичних заходів з оптимізації податкової й бюджетної поведінки.

Поведінкові моделі у фінансових відносинах та політичному процесі та їх типологія. Модель «психологічного обліку» (mental accounting). Концепція «упередженості статус-кво» (status quo bias). Модель «перебільшеного дисконтування» (hyperbolic discounting). Модель «соціальних норм». Модель «справедливості». Теорія «підштовхування» (nudge) як підґрунтя переборення ірраціональності поведінки у сфері публічних фінансів.

Практичні рекомендації щодо напрямів та інструментів удосконалення поведінки суб'єктів бюджетного процесу. Забезпечення освіти та інформації: Спрощення процесу прийняття рішень та зменшення кількості "ментальних обліків". Заходи щодо заохочення заощаджувальних на майбутнє. Надання параметрів за замовчуванням. Переборення «перебільшеного дисконтування» та врахування соціальних норм. Заохочення експериментів із політичними стратегіями і програмами.

Необхідність та методи оцінювання ефективності (наслідків) застосування поведінкових інструментів у сфері публічних фінансів.

Тема 5. Поведінкові засади управління корпоративними фінансами та фінансовими ринками

Фірма (компанія) як суб'єкт поведінкових фінансів: загальні підходи. Теорія «обмеженої раціональності» Г. Саймона як наукове підґрунтя реалістичних досліджень поведінки підприємств: основні складові.

Ключові психологічні чинники прийняття неефективних управлінських рішень в корпораціях. когнітивні упередження (надмірна самовпевненість, упередженість статус-кво, стадна поведінка менеджменту), емоційність та евристичність процесів вироблення рішень.

Поведінкові рекомендації щодо вдосконалення системи управління фінансовою політикою корпорацій. Розширення доступності інформації про ризики та переваги різних фінансових рішень. Спрощення процесу прийняття рішень. Заохочення довгострокового інвестиційного мислення у менеджменту підприємств та стимулювання експериментів з альтернативними фінансовими стратегіями. Регулярний перегляд й оновлення корпоративної культури. Заохочення прозорості і справедливості.

Інструменти раціоналізації внутрішньо-корпоративної фінансової поведінки та сфери їх застосування. Поведінкові інтервенції (підштовхування та надання варіантів за замовчуванням).

Інструменти інтеграції поведінкових фінансів у загальну систему корпоративного управління (у фінансове прогнозування та бюджетування, управління ризиками, процеси злиття та поглинання).

Поведінкові інструменти вдосконалення формування дивідендної політики та управління агентськими відносинами корпорацій.

Інструменти оптимізації інвестиційної поведінки підприємств на фінансових ринках. **Формування** фондової політики компаній та політики корпоративного контролю.

Методи оцінки продуктивності та сфер застосування поведінкових інструментів у сфері внутрішніх корпоративних фінансів та інвестиційною політики компаній на зовнішніх ринках.

Тема 6. Розвиток поведінкових фінансів в сучасній Україні.

Дану тему винесено на самостійне вивчення студентів під час самостійної роботи.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	пр.	лаб.	інд.	С.Р.		л	п.	лаб.	інд.	С.Р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Теоретико-методологічні основи поведінкових фінансів												
Тема 1. Поведінкова концепція фінансів: теоретичні виміри	10	4	2			4						
Тема 2. Теоретичні засади девіантної поведінки суб'єктів фінансових ринків	16	6	2			8						
<i>Разом за розділом 1</i>	26	10	4			12						
Розділ 2. Концепція поведінкових фінансів у сферах особистих, публічних та корпоративних фінансів												
Тема 3. Специфіка формування поведінки суб'єктів особистих фінансів	14	4	2			8						
Тема 4. Поведінка суб'єктів публічних фінансів та шляхи її оптимізації	16	4	2			10						
Тема 5. Поведінкові засади управління	16	4	2			10						

корпоративними фінансами та фінансовими ринками												
Тема 6. Розвиток поведінкових фінансів в сучасній Україні	18	2	2			14						
<i>Разом за розділом 2</i>	64	14	8			42						
<i>Усього годин</i>	90	24	12			54						

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять (денна форма)

№	Назва теми	Кількість годин
1	Поведінкова концепція фінансів: теоретичні виміри	2
2	Теоретичні засади девіантної поведінки суб'єктів фінансових ринків	2
3	Специфіка формування поведінки суб'єктів особистих фінансів	2
4	Поведінка суб'єктів публічних фінансів та шляхи її оптимізації	2
5	Поведінкові засади управління корпоративними фінансами та фінансовими ринками	2
6	Розвиток поведінкових фінансів в сучасній Україні	2
	Разом	12

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми, види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Поведінкова концепція фінансів: теоретичні виміри (написання реферату)	4
2	Теоретичні засади девіантної поведінки суб'єктів фінансових ринків (написання есе, презентацій)	8
3	Специфіка формування поведінки суб'єктів особистих фінансів (підготовка проектів)	8
4	Поведінка суб'єктів публічних фінансів та шляхи її оптимізації (підготовка до ділової гри, підготовка до співбесіди)	10
5	Поведінкові засади управління корпоративними фінансами та фінансовими ринками (виконання контр. розрахункових завдань)	10
6	Розвиток поведінкових фінансів в сучасній Україні (підготовка виступу, підготовка до проблемних ситуацій)	14
	Разом	54

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання покликані закріплювати та поглиблювати теоретичні знання та прикладні навички, здобуті студентами на лекціях, консультаціях, під час семінарських занять, в процесі групової самостійної підготовки. Вони включають написання рефератів, виконання розрахункових, тестових та творчих контрольних робіт. Перелік індивідуальних завдань та вказівок по їх виконанню з дисципліни «Поведінкові фінанси» складає зміст окремого методичного видання.

7. Методи навчання

Під час вивчення навчальної дисципліни застосовуються наступні методи навчання: лекція, як правило, у поєднанні з презентаційними матеріалами, пояснення, дискусія, практичні завдання, семінарські заняття, спільний пошук вирішення проблем, робота з науковою літературою, консультування, самостійна робота в тому числі в дистанційному курсі.

8. Методи контролю

Формами контролю знань є опитування та участь у диспутах, ділових іграх та розв'язанні проблемних ситуацій на практичних (семінарських) заняттях, підготовка есе, рефератів та презентаційних проектів, проведення контрольних робіт (аудиторних та поза аудиторних), модульного контролю, заліку, який проводиться у письмовій формі.

9. Схема нарахування балів

Передбачається застосування **бально-рейтингової системи** контролю успішності з урахуванням поточної успішності студента і балів (суми і процентного співвідношення), отриманих ним протягом семестру.

№	Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання	Оцінка
1	Відвідуваність	5
2	Реферат і виступ (довідь, есе, презентація)	5
3	Участь у ділових іграх та диспутах	10
4	Ведення конспектів	10
5	Виконання індивідуального завдання	30
Разом (допуск до іспиту)		60
6	Залік (підсумковий контроль)	40
Сума		100

Студент допускається до підсумкового семестрового контролю, якщо за результатами поточного контролю він набрав **не менше 25 балів** та виконав **семестрову контрольну роботу**.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	Відмінно	Зараховано
70-89	Добре	
50-69	Задовільно	
1-49	Незадовільно	Не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

- Ілляшенко П. Поведінкові фінанси: історичний огляд і основні засади // Вісник національного банку України. 2017. Березень. С. 30–57.
- Канеман Д., Словик П., Тверски А. Принятие решений в условиях неопределенности: правила и предубеждения. Харьков: Изд-во «Гуманитарный центр», 2005. 632 с.
- Кізима Т. О. Фінанси домогосподарств. Сучасна парадигма та доміанти розвитку. Київ: Знання, 2010.
- Кізима Т. О. Поведінкові фінанси як новий напрям досліджень сучасної фінансової науки. Актуальні проблеми розвитку регіону. 2013. №. 9. С. 175-178.
- Ліпич М. А. Поведінкові фінанси: концептуалізація поняття // Вісник ОНУ імені І. І.

- Мечникова. 2014. Т. 19. Вип. 3/4. С. 54–58. 76.
6. Нікіфоров П. О., Марич М. Г. Поведінкові фінанси : навч. посібник. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т. ім. Ю. Федьковича. 2022. 144 с.
  7. Талер Р. Поведінкова економіка. Чому люди діють ірраціонально і як отримати з цього вигоду. Київ: Наш Формат, 2022.
  8. Талер Р., Санстейн К. Поштовх. Як допомогти людям зробити правильний вибір: пер. з англ. О. Захарченко. Київ: Наш формат, 2017. 312 с.
  9. Чернобай Л. Поведінкова економіка: сутність та підходи до визначення / Ліліана Чернобай, Юлія Широн // Психологічні виміри культури, економіки, управління. 2016. Вип. 8. С. 71–78.

Додаткова література

1. Ващенко Т.В., Современные теории поведенческих финансов // Фінансовий менеджмент . 2006. № 2.
2. Возький К. З. Економічна поведінка людини та її ментальні мотиви. Актуальні проблеми економіки. 2009. № 5. С. 3-15.
3. Благун І. І. Аномалії на фінансових ринках як фактор ірраціональної поведінки інвесторів. Науковий вісник Ужгородського університету. 2017. Випуск 2 (50). С. 239-244.
4. Кізіма Т. Поведінкові фінанси у концепціях класичної та інституціональної теорій // Світ фінансів. 2013. № 3. С. 7–18.
5. Малишенко К. А. Поведінкові фінанси та їх вплив на динаміку фондового ринку. Інвестиції: практика та досвід. 2014. № 16. С. 57-64.
6. Мельник В. М., Якушик І. Д., Драган О. О. Формування фінансової поведінки домогосподарств в Україні: моногр. Херсон: Гельветика, 2014. 211 с.
7. Набатова О. О. Від гіпотези ефективних ринків до поведінкових фінансів. Економічна теорія і право. Харків: Національна юридична академія. 2018. № 3. С. 36-48.
8. Сидорович О. Ю. Фіскальна соціологія. Тернопіль: ТДЕУ, 2005. Т. 5.
9. Смовженко Т., Кузнєцова А. Впровадження фінансової грамотності в Україні: сучасний стан і перспективи. Вісник НБУ. 2013. № 9. С. 8-16.
10. Ушакова Н. Г., Кулініч О.А., Помінова І. І. Інституціоналізація поведінкового регулювання: зарубіжний досвід. Бізнес-інформ. 2020. № 9. С. 37-40.

11. Інтернет та інші інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Національного банку України - [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
2. Офіційний сайт Financial Times - [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ft.com/>
3. Офіційний сайт The Wall Street Journal - [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.wsj.com/>
4. Котова М.В. Особливості прийняття інвестиційних рішень фізичними особами на ринку цінних паперів. Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. 2014. Т.1. Вип. 2. С. 70-75 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rectpu_2014_1_2_10.
5. Національний банк. Грошово-кредитна та фінансова статистика. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415
6. Національний банк. Фінансова грамотність. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=3115908
7. Нобелівську премію присудили за дослідження економічної поведінки. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/10/9/629906/>
8. Пенцак Є. Про книгу Джорджа Акерлофа і Роберта Шиллера «SPIRITUS ANIMALIS

або Як людська психологія керує економікою і чому це важливо для світового капіталізму». URL: <http://www.investadviser.com.ua/ukr/publications/4011.html>

12. Особливості навчання за денною формою в умовах обставин непоборної сили

В умовах дії форс-мажорних обмежень освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів/розпоряджень ректора або за змішаною формою навчання (дистанційно (за затвердженим розкладом занять) на платформі Zoom проводяться всі лекційні та практичні (семінарські) заняття; індивідуальні заняття та консультації, контроль самостійної роботи (в синхронному режимі). При прийнятті офіційного рішення про повернення до аудиторної форми занять, вони проводяться за затвердженим розкладом з урахуванням відповідних безпекових та санітарних норм і заходів. Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких обмежень з заборонаю відвідування ЗВО студентам денної форми навчання надається можливість скласти екзамен в тестовій формі дистанційно на платформі Zoom або Moodle в синхронному режимі.